

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Raport powstał w ramach projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Wstępna ocena oddziaływania POIG na środowisko – założenia strategiczne, a realizacja projektów

Streszczenie raportu końcowego

Zamawiający: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

Wykonawca: ECORYS Polska Sp. z o.o.

... październik 2010 r.

Oznaczenia skrótów zawartych w Raporcie Końcowym:

Grupa I - Przedsięwzięcia zawsze znacząco oddziałujące na środowisko

Grupa II - Przedsięwzięcia potencjalnie znacząco oddziałujące na środowisko

B+R - Prace Badawczo-Rozwojowe

BDR - Brak Danych Regionalnych

BGK - Bank Gospodarstwa Krajowego

COIE – Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów

Dyrektywa OOŚ - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE w sprawie oceny oddziaływania niektórych planów i programów na środowisko (tzw. Dyrektywa SEA – Strategic Environmental Assessment), a także zgodnie ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z dnia 20 czerwca 2001 r., art.40).

EMAS - Eco- Management and Audit Scheme, System Eko-Zarządzania i Audytu

IP - Instytucja Pośrednicząca

IPII –Instytucja Pośrednicząca II stopnia

IS - Inspektor Sanitarny

ISO - International Organization for Standardization

IW - Instytucja Wdrażająca

IZ - Instytucja Zarządzająca

JASPERS Inicjatywa - (Joint Assistance to Support Projects in European Regions), Wspólne wsparcie dla projektów w europejskich regionach.

JST- jednostki samorządu terytorialnego

KE - Komisja Europejska

KJO - Krajowa Jednostka Oceny

MRR - Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

NSRO - Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia

OOŚ - ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko

OSO - Obszar Specjalnej Ochrony

PARP – Polska Agencja Rozwoju i Przedsiębiorczości

PO IG - Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

POT – Polska Agencja Turystyczna

Raport OOŚ – raport z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko

RDOŚ - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RIF - Regionalna Instytucja Finansująca

SEA – Strategic Environmental Assessment

SOO - Specjalne Obszary Ochrony

SZŚ - System Zarządzania Środowiskowego

UE - Unia Europejska

Ustawa o ocenach oddziaływania na środowisko - Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm., art. 72).

WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

WWPE - Władza Wdrażająca Programy Europejskie

Wytyczne MRR - Wytyczne w zakresie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych dla przedsięwzięć przygotowywanych w stanie prawnym sprzed 15 listopada 2008 r. (M.P. Nr 48, poz. 433) oraz dla przedsięwzięć, dla których wnioski o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach złożono po 15 listopada 2008 r (M.P. Nr 32, poz. 476).

Streszczenie

Głównymi celami przeprowadzonego badania były: wstępna ocena rzeczywistego wpływu na środowisko przedsięwzięć realizowanych w ramach PO IG, ocena systemu kontroli ocen oddziaływania na środowisko a także weryfikacja oraz aktualizacja założeń *Prognozy oddziaływania na środowisko Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG)*. Osiągnięcie celów głównych możliwe było poprzez zrealizowanie następujących szczegółowych celów badania: analizę wpływu na środowisko przedsięwzięć zrealizowanych i realizowanych w ramach PO IG; ocenę poprawności procesu oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć realizowanych w ramach PO IG; opracowanie propozycji wskaźników i systemu monitoringu wpływu PO IG na środowisko; analizę systemu kontroli ocen oddziaływania na środowisko.

W ramach prac na opracowaniem raportu zastosowane zostały różnorodne techniki badawcze takie jak: analiza danych zastanych (desk research), IDI (Individual In-Depth Interview), ITI (Individual Telephone Interview), CAWI (Computer Assisted Web Interview), CATI (Computer Assisted Telephone Interview).

W wywiadach wzięli udział przedstawiciele: Instytucji Zarządzającej, Instytucji Wdrażających, Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska, Regionalnych Instytucji Finansujących oraz Beneficjenci PO IG.

Rzeczywiste oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć realizowanych w ramach PO IG oraz weryfikacja założeń prognozy

Projekty realizowane w ramach PO IG charakteryzują się ograniczonym zasięgiem oddziaływania, w nielicznych przypadkach sięgającym dalej niż działka, na której prowadzona jest inwestycja lub jej bezpośrednie sąsiedztwo. Ponieważ zasięg przestrzenny wpływu projektów jest niewielki, a projekty lokalizowane są przede wszystkim na terenach przemysłowych, nie zidentyfikowano inwestycji, które mogłyby znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 lub inne obszarowe formy ochrony przyrody. Ewentualny wpływ projektów na takie tereny nie zagraża pełnieniu przez nie funkcji przyrodniczych.

Niewielkie jest także oddziaływanie projektów na poszczególne komponenty środowiska. W większości podejmowane działania są względem nich neutralne. Nieznaczne pogorszenie stanu może mieć miejsce jedynie w przypadku warunków aerosanitarnych. Około połowa objętej badaniem próby projektów może w sposób nieznaczny negatywnie oddziaływać na stan powietrza atmosferycznego. Zwiększone emisje występować mogą jednak w przewodzie w fazie budowy. Będą więc miały bardzo ograniczony zasięg czasowy.

Przypadki projektów mogących mieć istotny negatywny wpływ na środowisko są pojedyncze. Zidentyfikowane przykłady dotyczą przede wszystkim oddziaływań na powietrze atmosferyczne, faunę oraz krajobraz wizualny. W celu ograniczenia ich zasięgu, w poszczególnych projektach planowane są jednak liczne środki minimalizujące. Są to głównie różnego rodzaju filtry i inne urządzenia zmniejszające emisję zanieczyszczeń gazowych i pyłowych oraz szeroko pojęte osłony akustyczne. Dzięki ich zastosowaniu wpływ projektów na środowisko będzie znacznie ograniczony.

Sporządzona jeszcze przed sformułowaniem ostatecznej wersji Programu *Prognoza oddziaływania na środowisko PO IG* wykazywała, że ogólny wpływ PO IG na środowisko jest potencjalnie korzystny. Wyjątek stanowiły priorytety 3 i 6. Pierwszy z nich pn. *Kapitał dla innowacji* zakładał zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających na bazie innowacyjnych rozwiązań. Natomiast projekty realizowane w ramach priorytetu nr 6 *Polska gospodarka na rynku międzynarodowym* miały polegać na promocji Polski jako kraju atrakcyjnego pod względem

inwestycyjnym i turystycznym, a także miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów gospodarczych. Zakładano, iż przedsięwzięcia realizowane w ramach tych priorytetów mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na środowisko.

Przeprowadzone analizy wykazały, iż wpływ rzeczywistych projektów zakwalifikowanych do dofinansowania w ramach PO IG jest w większości przypadków korzystniejszy niż zakładano w Prognozie. Dotyczy to zrównoważonego wykorzystywania zasobów, stymulowania proekologicznych wzorców konsumpcji i produkcji, zrównoważonej gospodarki energią oraz ograniczania emisji do środowiska. W odniesieniu do zmniejszania ekologicznego ryzyka zdrowotnego wpływ większości projektów jest neutralny, co pokrywa się z założeniami Prognozy.

Poprawność procesu oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć realizowanych w ramach PO IG

Z przeprowadzonych badań wynika, iż zdecydowana większość pojawiających się w trakcie procedury oceny oddziaływania na środowisko problemów związana jest w identyfikacją projektów. Na podstawie opisów projektów dostarczanych przez wnioskodawców organy prowadzące postępowania w sprawie wydania decyzji środowiskowej mają problemy ze stwierdzeniem, czy inwestycje powinny podlegać pełniej procedurze OOŚ, a więc zaklasyfikowaniem do I lub II grupy przedsięwzięć. Początkowe nie doprecyzowanie projektu pod względem charakteru planowanych działań lub też jego lokalizacji skutkowało także w wybranych przypadkach koniecznością powtórzenia procedury.

W badaniu uwzględniono niezależny wskaźnik jakości dokumentacji środowiskowej, za który przyjęto fakt przeprowadzenia badań terenowych, przy przygotowywaniu raportu OOŚ dla projektu. Inwentaryzację w terenie wykonano dla 13 spośród badanych projektów. Uzyskany wynik ocenić należy jako średni. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości raportu, we wszystkich przypadkach gdy projekt może oddziaływać na dany komponent środowiska, powinny zostać przeprowadzone odpowiednie pomiary. Jednakże biorąc pod uwagę fakt niewielkiego wpływu projektów z PO IG na środowisko, fakt odstąpienia w niektórych przypadkach od badań terenowych nie będzie miał negatywnych konsekwencji dla stanu środowiska.

Analiza systemu kontroli ocen oddziaływania na środowisko

Zapewnienie wysokiej jakości dokumentacji środowiskowej pod względem formalnym jest kluczowe dla ograniczenia opóźnień w przyznaniu dofinansowania. Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, weryfikacja dokumentacji środowiskowej koncentruje się na uchybieniach istotnych. Przypadki, w których podczas weryfikacji dokumentacji zbyt dużą wagę przywiązywano do bardzo drobnych uchybień były nieliczne.

Jeśli więc chodzi o zakres merytoryczny, istniejący system kontroli może być więc uznany za poprawny w odniesieniu do weryfikacji dokumentacji środowiskowej. Natomiast system kontroli w trakcie lub /i po zakończeniu realizacji projektów powinien zostać zmodyfikowany.

W chwili obecnej zakres kontroli przypisany poszczególnym organom nie podpowiada ich kompetencjom. Instytucje Wdrażające weryfikują poprawność dokumentacji pochodzącej do jednostek prowadzących postępowania OOŚ, lecz nie mają możliwości wpływania na jakość tych dokumentów. Sugeruje się więc aby w kolejnym okresie programowania odpowiedzialność za jakość dokumentacji środowiskowej oraz kontrolę środowiskową w trakcie realizacji projektów została przeniesiona na jednostki prowadzące postępowanie OOŚ. Zakres kontroli Instytucji Wdrażających zostałby zawężony do sprawdzania uzyskania przez beneficjentów odpowiednich decyzji i pozwoleń.

Na użyteczność całego systemu kontroli ocen oddziaływania na środowisko składa się również użyteczność stworzonych w jego ramach dokumentów i wytycznych. Rezultaty badania wskazują,

iz celowe byłoby stworzenie uproszczonej wersji Wytycznych MRR, skierowanej tylko do Beneficjentów,

W celu poprawy skuteczności systemu kontroli w obecnym okresie programowania sugeruje się także przeprowadzenie szkoleń dla pracowników Instytucji Wdrażających, zajmujących się weryfikacją dokumentacji środowiskowej oraz dla pracowników organów wydających decyzje środowiskowe.

Propozycje wskaźników i systemu monitoringu wpływu PO IG na środowisko

Istniejący system wskaźników monitorowania wpływu PO IG uznano za niewystarczający, ze względu na brak wskaźników umożliwiających monitorowanie negatywnego wpływu na środowisko oraz pozytywnego dla projektów z priorytetów innych niż 2 i 4. Stwierdzono, iż monitorowanie wpływu PO IG na środowisko powinno być prowadzone na poziomie działań. Agregacja do poziomu priorytetów nie zawsze jest celowa, ze względu na dużą różnorodność projektów dofinansowywanych w ramach poszczególnych priorytetów. Zaproponowano również listę wskaźników, które mogą być wykorzystane do monitorowania wpływu całego Programu Operacyjnego. Dla każdego wskaźnika określone zostały: wymiar czasowy wskaźnika, jednostka terytorialna, źródło danych oraz sposób oceny wartości wskaźników. Dodatkowo, stworzono listę wskaźników, dla których źródłem danych mogą być statystyki publiczne.

Summary of the Final Report.

Principal goals of the research were: preliminary evaluation of the actual environmental impact of projects from OP IE [Operational Programme Innovative Economy], evaluation of the control system for environmental impact assessments as well as verification and an update of assumptions of Strategic Impact Assessment of Operational Programme Innovative Economy. Principal goals were possible to be accomplished due to objectives implementation such as: analysis of environmental impact of projects that are being realized or have been realized under the Operational Programme Innovative Economy, assessment of the quality of process of environmental impact assessment of projects realized under OP IE, elaboration of monitoring indicators and monitoring system of environmental impact of Operational Programme Innovative Economy, analysis of control system of environmental impact assessments.

Various research methods were used during the report preparation such as: desk research, IDI (Individual In-Depth Interview), ITI (Individual Telephone Interview), CAWI (Computer Assisted Web Interview), CATI (Computer Assisted Telephone Interview).

The following institutions have been interviewed: Managing Authority, Implementing Authorities, Regional Directorates for Environmental Protection, Regional Financial Institutions, Beneficiaries of the Programme.

The actual environmental impact of projects realized under OP IE (Operational Programme Innovative Economy) and verification of the Strategic Impact Assessment assumptions.

Environmental impact of projects realized under OP IE is limited to the area where the investment is build (only few cases affect environment in a wider range). Projects that impact negatively on precious nature areas are very rare due to narrow spatial range of pollution impact and due to their localization in industry areas. There are no projects that could have a significant negative impact on Natura 2000 and/or other protected areas. The insignificant potential impact of the projects, that was observed does not threaten environmental functions of the protected areas.

The majority of projects' impact on individual components of environment is on neutral level. Aero - sanitary conditions are the only components that could be affected by projects implementation. Almost a half of the projects (that were analyzed in the research) can slightly depreciate the actual state of air. Higher amounts of emissions can occur during the construction phase. The environmental impact of these emissions will be very limited in time.

There are only a few projects that could have significant negative environmental impact on components such as: air, fauna, landscape. All potential negative impacts on environment, that were identified, are going to be treated by implementation of anti - pollution devices. The proposed means are as follows: various filters, acoustic screens and anti-pollution devices. The implementation of anti-pollution devices will significantly limit the negative influence on environment.

The assumptions of Strategic Impact Assessment (SEA) of the Operational Programme Innovative Economy predicted that the Programme will have a favourable impact on environment. The exceptions were Priorities 3 and 6. The first one titled *Capital for Innovation* predicted increasing amount of enterprises that use innovative technologies. The Projects from *Polish Economy on the International Market Programme* (Priority 6) were implemented to promote Poland as a country attractive for tourism and investment with high potential to establish valuable connections. The SEA predicted that projects realized under this Priority will have a potential negative environmental impact.

The analyses that were carried out indicated that actual environmental impact of the projects qualified to be financed by OP IE is more beneficial than it was predicted by Strategic Impact Assessment of the Programme. It regards the following issues: sustainable use of natural resources, promotion of eco-friendly consumption and production, reduction of contaminants emissions to environment. The Strategic Impact Assessment and Case Study assumptions regarding reduction of ecological and health risk are estimated to be neutral.

Verification of environmental impact assessment procedure of projects realized under OP IE (Operational Programme Innovative Economy).

Regarding study results the majority of problems, that occurred during the environmental impact assessment procedure, refers to identification of the projects that rely on projects' descriptions that are delivered by beneficiaries to Authorities. The Authorities, that are entitled to issue the environmental decision, have problems to verify if the particular project shall be obliged to conduct the whole environmental impact assessment procedure (it regards qualification of the project to the first or second category). A non-precise description of the project forced the Authority repeat the procedure in a few cases.

Field researches were considered to be a substantive indicator of assessment of environmental documentation's quality. It was taken into account in analysis of the environmental impact assessment reports. Appropriate surveys and measurements shall be done in all cases where the project may affect the specific environmental component. Among the analysed projects, field inventory was made in 13 (thirteen) cases. In some cases it was not conveyed because the analysed projects have slight environmental impact in general. That's why the undone survey will not affect negatively the state of environment.

Analysis of the control system of Environmental Impact Assessment

Ensuring a high formal standard of environmental specification is important to reduce delays in grant funding. According to the results of the study, review of the environmental documentation focuses on the relevant transgression in the documents. Cases in which during the review of the

environmental documentation high priority to unimportant inadvertences was given, were in the minority.

The existing control system (considering its merits) may be considered as correct within the scope of the verification of environmental documentation. Whereas the control system during implementation/after completion of the projects should be modified.

At the moment the scope of control ascribed to the particular Controlling Bodies doesn't meet their factual competences. The Implementation Authorities are indicated to conduct an environmental control in the domain that doesn't belong to the scope of their competences. The Implementing Authorities verify documentation that is delivered by bodies that conduct environmental impact assessment procedure although they do not have power to change a quality of delivered documents. It is suggested that in the further programming period the responsibility for quality of environmental documentation and for the environmental control should be transferred to the bodies that conduct environmental impact assessment procedure. Implementing Authorities shall verify only whether Beneficiaries received adequate decisions and permits.

The utility of control system of the environmental impact assessment also relies on developed documents and guidelines and their viability. The results of the study show that it would be useful to create a simplified version of the guidelines of the Ministry of Regional Development for beneficiaries only. The trainings for employees of Implementing Authorities who verify environmental documentation and employees of the Regional Directorates for Environmental Protection who issue the environmental decision could be implemented to ameliorate the control system.

Suggested monitoring indicators and monitoring environmental impact system of Operational Programme Innovative Economy

The actual system of monitoring indicators of environmental impact of OP IE seems to be insufficient. There are no indicators that could measure negative environmental impact of projects or positive environmental impact of projects from Priorities other than 2 and 4. Monitoring of OP IE environmental impact shall be conducted on the level of measures. Projects that are financed under various priorities differ from each other and, due to this fact data aggregation on priority level is not recommended. There was also proposed the list of indicators that measure environmental impact on the Programme level. For each indicator there was determined: frequency of measurement, territory unit, data source, assessment method of indicators values. In addition, there was created the list of indicators for which the source of data may be based on public statistic.